

Pe drumuri de sticlă O recenzie de Dorina Loghin

Pe Drumuri de Sticlă, romanul de debut cu care autoarea israeliană de origine română, **Delia Iacob Bodea**, propune spre meditație o perspectivă personală asupra unei perioade care a marcat în mod traumatic întreaga Europă. Europa de Est poate cel mai intens. Războiul a adus cu sine și a lăsat în urmă vremuri tulburi, de mari răscoliri sufletești și profund dureroase. Cartea pune sub lentilă România, mai exact Clujul copilăriei, adolescenței și tinereții autoarei și surprinde evenimente care au marcat vieți, pe a ei precum și pe a celor care au făcut parte din ea în acele momente critice și profund transformatoare.

Anii 50,60 și începutul anilor 70, au fost ani cu un puternic marcaj istoric și psihologic, ani de zbucium, dar și de reconstrucție, de ‘reclădire’, de regândire, de reformulare a unui spațiu socio-istoric precum și a multor identități. Urmărind desfășurarea faptelor, ni se dezvăluie factorii care au influențat evoluția personajelor cuprinse în economia romanului împreună cu deciziile luate de acestea în diferite momente pe parcursul ei. De asemenea, ca element de susținere și de explicitare, romanul ne oferă perspectiva personală a autoarei asupra cauzelor care au generat anumite situații atât sociale cât și de factură personală, fiind redat cu finețe pentru fiecare personaj în parte contextul psiho-emoțional și perpetuele sale metamorfoze.

Din punct de vedere tematic, condiția umană este prezentată cu predilecție în asociere cu moartea, aceasta funcționând aici ca temă majoră și totodată ca leitmotiv. Moartea apare deja la debutul romanului, unde protagonistă, pe atunci elevă în clasele primare, riscă să își piardă viața în urma unui accident rutier. Acest motiv apare de asemenea corelat, pe măsură ce acțiunea înaintează, și cu câteva dintre personajele secundare. Moartea de asemenea închie cercul romanului, ea fiind soluția finală, asumată și adoptată de același personaj, acum femeie tânără și mamă. Dacă prima dată moartea ar fi însemnat o anulare absurdă și tragică a unei vieți aflate la debut, acum ea vine ca o eliberare din încarcerarea unei vieți sufocante, al cărei sens s-a pierdut pe parcurs.

Tema dragostei și a sacrificiului din dragoste, tema prieteniei statornice, precum și cea a zborului frânt, a aspirațiilor zădărnice de minciuni și egoism vin și ele să potențeze mesajul dominant al cărții: zbaterea omului de a accede la idealul său.

Viața personajului principal, Tatiana Alexa, fetița și mai apoi tânăra al cărei parcurs este permanent secundat de umbra morții, se împletește cu cea a Lucianei Bucur, personajul narator și martor al evenimentelor. Ea este cea care aduce echilibru în narațiune prin tăria sa de caracter și prin hotărârea de a alege mereu viața. Ea nu neagă moartea însă reușește s-o privească ca pe o alternativă ce trebuie pusă în fundal astfel ca viața să-și poată defini semnificația. Luciana este și cea care aduce în relatare atât de necesara notă de umor, de joie de vivre, specifică vârstei, pe de-o parte, dar și formației sale interioare. Luciana inserează în acțiune întâmplări și personaje auxiliare, cele mai multe redată cu umor și savoare, înviorând și colorând astfel tabloul general. Verva cu care sunt povestite, optimismul și vigoarea le conferă o tentă aproape cinematică, care temperează nota de cenușiu sufletesc în care este redată povestea personajului principal.

Cele două personae au la început foarte puține lucruri în comun, ele fiind doar două dintre elevele școlii elementare cu profil de muzică din Cluj, unde Tatiana studiază pianul iar Luciana vioara. Pe măsură, însă, ce evenimentele se desfășoară, fragila Tatiana va avea nevoie de sprijinul puternicei și devotatei Luciana, care i-l va oferi necondiționat. Aflăte în toate privințele la poli opuși, ele reprezintă cele două elementele care țin romanul în echilibru, relația dintre ele, precum și relațiile lor cu alte personaje, dinamizându-i acțiunea.

Al treilea personaj semnificativ este Kálman Dénes (Mani, cum îl numește Tatiana), elementul insolit și paradoxal al romanului. Explicația efectului distructiv pe care îl exercită asupra Tatiane se regăsește în monumentalul său egoism și de constanta sa nevoie de a domina și care, astfel, îl ajută să dobândească justificarea propriei sale existențe. Poate singura justificare în cazul lui ar fi boala de care suferă, schizofrenia. Odată ce Tatiana alege să trăiască alături de el – de fapt, *pentru* el aproape exclusiv – ea intră în cursa tragică, care o va și conduce la moarte. Cu toate acestea, Tatiana este în primul rând victima familiei sale tarate, ai cărei membri întrețin relații sordide – dacă se poate vorbi de relații în cazul lor – și ascund adevăruri dureroase. Când totul iese la iveală, punct culminant în roman, Tatiana se aruncă în relația cu Mani, o relație-drog, a cărei prizonieră va rămâne până la capăt. Pe parcursul scurtei lor relații, Tatiana va cunoaște o singură mare împlinire, aceea de a fi mamă. Din păcate, nici această condiție nu va reuși să dea sens existenței Tatiane. Lovită și deposedată de speranță, Tatiana decide să-și oprească drumul pe sticla vieții și o părăsește luându-și zborul în neant.

Construcțional, cartea este structurată pe mai multe planuri narrative care dau impresia că sunt de sine-stătătoare, dar care se află practic în perfectă juxtaponere, participând astfel în mod armonios la realizarea și consolidarea edificiului textual.

Așa cum probabil și-a propus, sau, cine știe, poate, în mod cu totul neintenționat, dar fără să știrbească în vreun fel valoarea mesajului textual, autoarea orchestrează lucrurile astfel încât fiecare personaj să aibă propria sa poveste (aproximativ în genul povestirii în ramă), și, la un moment dat, moment-cheie în relatare, să devină personaj principal. Acesta este unul dintre meritele deosebite ale romanului, o realizare din punct de vedere al construcției acestuia, al tehnicii sale narrative. Un altul constă în cele două perspective din care sunt narate faptele. Prima este cel al Lucianei, naratorul evenimentelor la care este martoră și în care încearcă să se implice cât mai mult, sau al celor care îi parvin din surse diferite. Celalaltă este perspectiva Tatianei, care ne este redată indirect, așa cum rezultă din jurnalul pe care îl lasă post mortem Lucianei.

Tatiana și Mani sunt personaje complementare. Mani, fiind ca și Tatiana foarte bine realizat din punct de vedere construcțional, este poate personajul cel mai interesant din roman și reprezintă unul din factorii directori majori ai acțiunii romanului, influențând-i constant parcursul către deznodământ. În ciuda apreciatului său talent poetic, boala îi anulează șansa de reușită pe acest plan. Egoist și distructiv, Mani este fără îndoială un personaj de factură exotică, aproape byroniană, insolit datorită alcătuirii sale psihologice aparte. Refuzând constant idea de adaptare, el nu reușește să se plieze pe cerințele unui timp căruia îi aparține cronologic dar nu și valoric. Este atras de Tatiana, ființă diafană și sensibilă, frumoasă și solară cu care speră să-și găsească un echilibru. Acest lucru nu se va realiza însă deoarece pentru parcursul ei în artă, ea are nevoie în mod constant de suport, nu atât material, cât mai degrabă moral, ceea ce Mani nu e în stare să-i ofere. Totodată, are nevoie de a-și defini statutul de om liber și complet, de a fi ea însăși, iar lângă Mani ea nu va dobândi nici acest lucru.

Vocea auctorială este a Lucianei. Ea este personajul cheie și elementul unificator al intrigii și este „răspunde” de desfășurarea coerentă a evenimentelor, îndeplinind astfel un rol organizatoric în construcția textului. Luciana, de fapt, ne-o dezvăluie discret chiar pe autoare, al cărei nume complet este Delia Lucia.

Luciana ni se revelează prin reflexiile și observațiile sale, iar noi o urmărim implicându-se în întâmplările narate, încercând cu disperare să aducă o rezolvare pozitivă erorilor în care Tatiana ajunge să își trăiască viața. Empatizăm cu această Luciana generoasă dar sfâșiată de dileme și de vina tentativelor sale eșuate. Pe Tatiana o vede mereu ca prietenă și luptă pentru ea până la capăt cu abnegație și dăruire, cu toate că sentimentul nu pare a fi reciproc.

Dar, până la deznodământ, suntem purtați cu susținut interes de firul acțiunii, de fapt, de mai multele ei fire, care se împletesc și se desfac pe măsură ce lucrurile avansează. Asistăm și în acest caz, prin lectură, la un ‘joc al dragostei și al întâmplării’, un joc minunat, plin de

sensibil, un joc, din păcate, cu final nedorit. În ciuda îndrăzneței aspirații de a atinge culmi semețe, zborul Tatianeii, al lui Mani, dar și al părinților Tatianeii, nu este decât un zbor frânt. Drumul Tatianeii, pe cât de captivant, este unul riscant, periculos chiar, deoarece ea este destinată să își poarte pașii pe unde nu multora le este îngăduit. Ea privește cu speranță către înălțimi minunat de promițătoare, unde armonia, hrănită de artă și iubire pură, este stăpână. Uită, însă, că drumul către acestea este extraordinar de anevoios și că poate fi adesea fatal. Pe drumul său de sticlă, Tatiana riscă și pierde aproape totul. Excepția o face Ecaterina, rodul dragostei dintre ea și iubitul ei, care, pășind de data aceasta pe pământ, deși pe un alt pământ decât cel natal. Ea, suntem siguri, va schimba total macazul destinului, și va primi din partea vieții o șansă frumoasă, șansa ei.

Pe Drumuri de Sticlă este un roman al contrastelor, al alternanțelor de lumină și umbră, un roman care oferă o poveste ce poate fi adevărată. Aici, sănătatea și nebunia sunt complementare, zâmbetele ascund lacrimi, dar și bucuria vindecă tristețea. În schimbarea succesivă a perspectivelor, obiectivul și subiectivul se împletesc și coexistă în mod armonios. Romanul ne invită să ascultăm acordurile unei polifonii de trăiri și conturează nu doar psihologii, ci ne atrage atenția asupra unor vremuri pe care nu avem voie să dăm uitării.

Pe scurt, această carte ne un text care va satisface cele mai variate gusturi, oferind teme de reflexie ulterioară și, de ce nu, deschizându-se larg unui dialog pe marginea multiplelor aspecte cu care textul său vine în întâmpinarea noastră, a cititorilor săi. Călătoria într-un trecut nu foarte îndepărtat pe care o facem citind, ne dăruiește la finalul ei câteva lecții de preț: cea a acceptării a neuitării, și cel mai important, cea a iertării.

Lecturarea acestui roman, credem, va aduce celui care se apleacă asupra lui, un prinos de experiențe intense și multiple, indiferent dacă cititorul a fost trăitor al acelor timpuri sau nu. Închizând cartea, deschidem o ușă, din pragul căreia privim, în mod cert, la viața noastră, pe care poate vom dori s-o evaluăm mai atent decât am făcut-o, poate, până acum. Mai privim, totodată, la viața altora, oameni reali sau personaje fabricate, viață pe care o vedem în desfășurarea ei, sau pe care ne-o imaginăm înfăptuindu-se la un moment dat.

În varianta sa originală, în limba română, romanul, publicat de editura Școala Ardeleană dn Cluj-Napoca are 220 pagini pe care le parcurgem cu respirația tăiată pînă la sfârșit.

**

Pe Drumuri de Sticlă este romanul de debut și totodată un roman-surpriză semnat de Delia Iacob Bodea, cea pe care azi o putem numi o scriitoare al cărei succes literar a început să se prefigureze în mod clar odată cu publicarea acestei prime cărți semante de domnia sa.

Spunem un roman - surpriză, deoarece el vine într-un moment în care carierele sunt deja la apogeu, așa cum este cazul carierei sale de violonistă în cadrul Filarmonicii din Haifa sau cea de pedagog instrumentist.

Conform mărturisirilor, dorința de a scrie a existat încă din copilărie, ea așternând pe hârtie, fără însă a și publica, povestiri născute din noianul impresiilor, trăirilor și ca rod al imaginației sale atât de active și bogate, specifice acelei perioade minunat de fecunde din viața sa. Iată că acum a sosit pentru autoare și timpul împlinirilor. Delia Iacob Bodea lucrează în prezent la un ciclu tetralogic, de asemenea de factură semi-autobiografică, a cărui acțiune începe în secolul al XIX-lea și se dorește a ajunge până în prezent. Din cadrul acestui ciclu a apărut prima carte, intitulată Eleonora.

Romanul de față este un roman complex, cu multe implicații de ordin atât socio-istoric cât și personal, și care unora dintre cititori le va stârni amintiri legate de perioade cunoscute în mod direct și stocate undeva adânc, într-un sertar ascuns, foarte intim al memoriei. Altoră, faptele narate le vor servi drept lecție de viață, sau, pur și simplu drept clipe de delectare în urma lecturării unui text de ficțiune.

Oricare ar fi modul nostru de a ne apropia de acest text, el ne va oferi, cu siguranță, momente în care plăcerea de a ține în mână o carte bună ne este, în mod cert, asigurată, iar, odată terminată, ne vom simți recompensați prin satisfacția de a o fi descoperit și vom fi, poate, incitați să căutăm și alte cărți semnate de același autor.

NE – Editat și tipărit de Editura SAGA - 2023

